

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

21. Quanam in animæ parte peccata sedem habeant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

contra matrimonij, aut voti leges, & iura faciat: aut si speciali lege, vel præcepto teneatur, quales sunt religiosi, vel clerici in multis, non in omnibus, in quibus delinquant. Altero modo, personæ conditio nouam peccato speciem non dat, auget tamen criminis prauitatem. Vt si amicus amicum lædat: si quis de se bene meritos offendat, si vir probus, & sanctus peccet, si religiosus superbiam, maledicat alicui, si mentiatur. **QVAERES**, an ex hoc capite omne peccatum eo ipso, quod est à Christiano homine commissum, sit deterius, & peius, quàm si ab Ethnico, & Pagano committeretur. Respondet S. Thomas, esse grauius, licet eiusdem speciei crimen sit. **Obijcies**, alio in loco eum docere, si religiosus, & alius, qui est à religione solutus, & liber, in idem peccati genus incurrit, minùs religiosum peccare, quàm laicum. **Respondeo**, negari non posse, quin religiosi hominis peccatum magna ex parte sit grauius, quatenus vel ex maiori legis, vel præcepti contemptu, aut cum aliorum offensione, aut ex pleniori rei agendæ sciencia, vel ex maiori negligentia committitur: Nihilominus tamen verè S. Thomas affirmauit religiosum ex alia parte minùs peccare, quia minus liberè, & voluntariè delinquit: nimirum quia aut occasione incitatus, aut perturbatione animi commotus labitur, & peccat. **Item**, minùs voluntariè peccat vir religiosus, quia renitente, & oblucente ratione, quod non debet malum facere, cum tamen laici liberiùs peccare soleant minùs oblitente, & repugnante ratione. **Ex quo etiam fit**, vt religiosi homines in peccatum lapsi citius, & facilius resipiscant, & ad saniores mentem redeant; cum tamen laici diutius mente obstinata in peccatis persistant, eò quòd maiori voluntatis affectu malis inhæreant.

Cap. XXI.

Quanam in animæ parte peccata sedem habeant.

PRIMO queritur, An omne peccatum in voluntate tanquam in subiecto, quod appellat, inhæreat? Respondet S. Thom. 1.2. q. 74. art. 1. omne peccatum in voluntate inesse. probat, quia omne peccatum est voluntarium: sed omnis voluntarius actus sedem habet in voluntate, cum sit actio immanens, quæ in ea animi facultate tanquam in subiecto excipitur, ac manet, à qua fit. **Obijcies**, hæresis est peccatum, & tamen non in voluntate, sed in ratione inhæret, quippè quæ est assensus, vel error intellectus contrarius fidei. Vicia item, & virtutes sedem habent in appetitu sensus, vt temperantia, & fortitudo, hisque vicia contraria; sed habitus, & actus in eadem animi facultate reponuntur. Ad hæc, in sermone, & locutione, verberatione, & percussione, qua quempiam vulneramus, cædimus, pulsamus, peccatum inest, & tamen non sunt actus immanentes, quia in externam materiam transeunt. **Conradus**, & alij S. Thomæ discipuli, aiunt S. Thomam non sentire omne peccatum sedem habere in voluntate, cum doceat multa peccata in alijs animæ facultatibus inhære, sed solum omne peccatum esse in voluntate, non vt in subiecto, sed vt in principio, &

causa, cui tribuitur, & imputatur. **Sed S. Thomæ** aduersantur: qui docent, peccatum ideo esse in voluntate, quia omne peccatum est voluntarium, & actio immanens. **Quare cum Caierano** respondemus ad hæc omnia, concedendo peccata in alijs quoque animæ facultatibus inesse, vt statim ostendemus: at nihilominus omne peccatum in voluntate, etiam vt in subiecto inhære, quia nequit esse peccatum nisi voluntarium; sed voluntarium nihil est, nisi quia voluntas id velit, aut non impediat, cum tamen possit, & debeat impedire. **Quare fatemur hæresin** quidem inesse in intellectu, & ratione; cæterum hoc ipso, quod hæresis est peccatum, necessario est error contra fidem voluntarius, & liber: ergò, vt error in ratione reponitur: vt verò voluntarius, & liber, in voluntate. Eodem modo, peccata contraria virtuti temperantiæ, vel fortitudini, sedem quidem habent in appetitu sensus; verum, quia actus sunt voluntarij, in voluntate quoque hærent, & insident. **Pari ratione**, sermo, locutio, verberatio, percussio, quamuis ex parte transeat in externam materiam; hoc ipso tamen, quòd sunt peccata, sunt necessario voluntaria, quare in voluntate itidem collocantur.

Secundo queritur, An peccata insint quoque in cæteris hominis facultatibus? Respondet S. Thom. 1.2. quest. 74. artic. 2. inesse: quod per se colligitur ex paulò antè dictis. Nam virtutes, & vicia in cæteris etiam facultatibus reponuntur, vt fides, hæresis, imprudentia, in ratione; Fortitudo, temperantia, abstinentia, sobrietas, castitas, mansuetudo, clementia, ira, tristitia, inuidia, in appetitu sensus. **QVAERES**, quomodo hæc duo sibi cohæreant; Omne peccatum inhære in voluntate, & tamen multa inesse quoque in alijs facultatibus? **Sed facilis est** responsio, vt docet Caiet. 1.2. quest. 74. artic. 1. hæc sibi constare: quia omne peccatum, quatenus voluntarium, refidet in voluntate; at quatenus est actus quidam ratione suæ substantiæ, sedem quoque habet in alijs hominis facultatibus, vt puta hæresis, cum sit error in fide, per substantiam suam actus est intellectus; sed quia voluntarius, inhæret itidem in voluntate. **Ad eundem modum**, intemperantiæ actus, ratione suæ substantiæ insidet in appetitu sensus; sed quatenus voluntarius, inest quoque in voluntate. **In hoc enim Caieranum** sequi possumus, ira S. Thomam explicantem: nisi potius sequi velimus Conradum, & alios S. Thomæ discipulos asserentes, non omnia peccata in voluntate, vt in subiecto inhære, sed aliqua in alijs hominis viribus inesse; omnia tamen in voluntate, vt in originem, & causam conferri: ira vt omne peccatum sit voluntatis tanquam causa, vnde existit, ac pendet. **Ex his perspicitur**, in ratione hære peccata duplicia, videlicet ignorantiam eorum, quæ scire, & nosse, lege aliqua, vel præcepto compellimur, & hæresim, & cætera, quæ contra fidem crimina admittuntur, quoniam Fides est in ratione; in appetitu verò sensus reponuntur peccata temperantiæ, & fortitudini contraria: quia fortitudo, & temperantia in eo appetitu residere dicuntur.

Tertio queritur, An in sensib⁹ externis, & membris corporis peccata inhærescant? S. Th. 1.2. q. 74.

art. 2. ad 3.

Modi 1. 2.
q. 74. art. 1.
ad finem.

art. 2. ad 3. concedit quidem in intellectu, & appetitu sensus inesse peccata, negat tamen in externis sensibus, & membris corporis. Quidam putant, non sibi S. Thomam constare: quia qua ratione in appetitu sensus, & intellectu peccata reponuntur, poni quoque in sensibus debent; omnes enim huiusmodi facultates, à voluntate mouentur, quamquã per se sunt libertatis expertes. Præterea, sicut error intellectus, quatenus voluntarius, sæpè vitio, & culpæ tribuitur; sic etiam in aspectu, sermone, auditione voluntaria frequenter inest peccatum. Ad hæc, exteriores actus sunt sensuum, & membrorum functiones, & opera, vt furtum, homicidium, percussio, adulteriũ, detractio: qui tamen actus vitiosi sunt, & prauis suapte natura. Dices; actus quidem exteriores transire in externã materiam; sed peccata esse ipsos actus immanentes. Sic Caiet. Conrad. 1. 2. q. 74. ar. 1. & 2. & Medi. & alij S. Thomæ discipuli; nihilominus hoc facillè refellitur: dicimus enim actus immanentes, esse peccata, & eatenus esse peccata, quatenus sunt actiones voluntariæ rationi cõtrariæ; sed idem etiam conuenit actibus exterioribus, quippè qui sunt voluntarij actus, quatenus peccata. Præterea, S. Thomas videtur secũ pugnare: nam alibi, nimirũ 1. 2. q. 81. ar. 1. aperte fatetur actus membrorum exteriorum aliquãdo esse peccata lethalia certè diffiteri nõ possumus, in actibus externis peccata inesse eadem ratione, qua sunt in actibus intellectus, & appetitus sensus, videlicet quatenus actus voluntarij sunt. At verò S. Thomas (vt alij quidam interpretantur) ideo negauit in membris peccata inherere, quia in vniuersum iam ante tradiderat, nimirũ 1. 2. q. 56. ar. 4. & 5. habitus studiosos, vel vitiosos in sensibus externis, & in membris minimè inesse: & quia habitus, & actus in eadem hominis facultate sedem habent, idcirco inficiatur S. Doctor in externis sensibus, & membris peccata residere, hoc est, habituum vitiosorum actus: cum igitur ait S. Thomas, in corporis membris, & sensibus externis non esse peccata, nihil aliud dicere voluit, nisi in ipsis non esse vitia: nam vitia pro peccatis, & peccata pro vitijs sæpius ponuntur. Alij intelligunt S. Thomæ sententiam in hunc modum, non quòd neget S. Thomas in corporis membris, & sensibus externis esse actiones, quæ peccato tribuantur & culpæ, quatenus à voluntate existunt, & pendunt: sed quòd neget vlla esse peccata eo modo, quo esse possunt in ratione, & sensibus internis, vel appetitu sensus: nam in his facultatibus solent esse peccata venialia, quæ præueniunt plenam, & perfectam rationis, & voluntaris deliberationem, quamuis imperfectam sequantur: at in membris corporis, & sensibus externis nõ solent esse talia peccata: quia vt ait S. Tho. 1. 2. q. 74. ar. 2. ad 3. membra corporis, & sensus externi nõ sunt principia actionum: hoc est non se mouent, non se excitant ad agendum sine animo, à quo naturaliter mouentur, & cui naturaliter parent. Nobis tamen (quicquid de S. Thomæ sententia iudicare velis) probabilius videtur, in sensibus, & membris aliquando peccata inherere: multi enim sunt sensuum actus immanentes, vt degustare, videre, audire, odorari, qui actus, vt ex voluntatis imperio, & impulsu sunt, peccato, & crimi-

ni dantur. Deindè, quamuis membrorum actus sæpè transeant in materiam externam, coniunguntur tamen cum motu, qui membris inest: neque enim locutus fit absque motu linguæ, nec homicidium, aut furtum absque motu manuum. Insuper, vt supra docuimus, peccatum non semper est actus propriè acceptus, sed quicquid se habet instar actus, quod legibus imperari, aut interdici potest, laudari, vituperariue: cuius generis sunt stare, sedere, seu quiescere, armatum, vestitũ esse, in foro commorari, in lecto iacere; hæc enim singula præcipi, aut vetari queunt, & propterea in laude, aut vituperatione consistunt, & tamen actus non sunt.

Quartò queritur, An in actibus reliquarum facultatũ sint peccata per se, & intrinsecè, an verò solum extrinsecè, & per aliud? ita vt in sola voluntate sint per se, & intrinsecè peccata. Dux videntur esse opiniones: Prima est Scot. 2. d. 42. q. 4. ar. 2. §. ad primum. Duran. 2. d. 42. q. 1. ar. 1. Ocham, 3. q. 10. & quod. 1. q. 20. Gabr. 2. d. 42. q. 1. ar. 1. & 2. Almai. traß. 3. mor. c. 18. Bonau. 2. d. 42. ar. 1. q. 1. Richard. 2. d. 42. ar. 1. q. 1. Mai. 2. d. 42. q. 1. peccata propriè, & per se, ac vt ipsi loquuntur, formaliter solummodo esse in actu voluntatis interiori, extrinsecus verò in actibus reliquarum facultatum: qui actus non sunt peccata per se, sed per actum voluntatis, per quem sunt voluntarij, & liberi: quod hac vnica ratione conantur ostendere. Peccatum est voluntarium, & in genere moris constitutum; at solus actus voluntatis interior est per se voluntarius, & liber; cæteri verò sunt extrinsecus voluntarij, & per voluntatem in genere moris repositi, sine voluntate enim actus quicumque sit ille, genus solum naturæ, non moris habet: ergo solus voluntatis actus interior est per se malus, reliqui verò extrinsecus per internum actum sunt mali. Secunda sententia docet actus externos, qui ex materia, & re obiecta, in qua versantur, sunt mali, si accipiuntur, quatenus sunt rationis obiecta, esse malos per se, hoc est, ante voluntatem, ex se, & in se prauitatem habere, non ab ipsa voluntate: si verò sumantur, vt sunt facti, siue vt in facto consistunt, non sunt prius mali, quam voluntas sit mala: vnde sicut à voluntate mala fiunt, sic per malam voluntatem mali sunt. At verò omnes actus externi, qui mali non sunt ex materia, & re obiecta, sed ex malo voluntatis affectu, & proposito, quomodocumque considerentur, non sunt mali per se, sed per malum voluntatis, & mentis propositum: vt si quis inopi elemosinam porrigat ob inanem gloriam, prius volũtas est mala, quam largitio pecuniæ; & ex ipso voluntatis malo affectu opus est malum, non ex materia, & re obiecta: at si quis furetur, peieret, mentiar, quamuis actus ipsi, vt sunt facti, à mala voluntate sint, furtum tamen, per iurium, mendacium, vt sunt rationis obiecta, per se mala sunt, non à malo voluntatis studio, & affectu; quoniam ante voluntatis actum sunt obiecta rationi dissentanea: ex se, & per se sunt obiecta cum recta ratione pugnantia, & inde est, vt malam voluntatem efficiat. Sic S. Thom. 1. 2. q. 20. ar. 1. & 2. & de malo q. 2. ar. 3. Hæc opinio mihi magis probatur: tum quia voluntas (verbi gratia) furandi, ideo est mala, quia malum est furari, non autem è contrariò; tum

etiam

etiam quia peritium, mendacium, furtum, homicidium, detractio, contumelia, adulterium per se ipsa à recta ratione dissentiunt, ergo per se sunt mala; nam malum in moribus est, quod à ratione discrepat, & cum ea pugnat. **Obijcies:** Peccatum non est, nisi voluntarium: at voluntarium nihil est, nisi per actum voluntatis internum. **Respondeo:** peccata esse quidem actus voluntarios, & liberos: Rationem item voluntarij, & liberi requiri ad actus morales quatenus fiunt, sine qua in genere moris nequaquam essent; non tamen ut rationem, per quam sint in moribus mali: ac propterea in belluis, pueris, & amentibus, actus moris locum non habent, quia liberè non agunt; **At verò,** quod actus voluntarius, & liber sit malus in moribus, inde est, quod à recta ratione dissidet, non autem ideò dissidet, quia sit voluntarius, & liber, sed quia circa obiectum rationi contrarium versatur. Nam quemadmodum ignis suo calore exurit, & suo pondere, ac leuitate superna loca petit, sed nec in sublime fertur, nisi impedimento semoto, nec vrit, nisi ligno, quod exurit, propinquo: sic actus, qui sit, est malus in moribus, sed non nisi voluntarius, & liber. At si opus malum sumatur, ut rationis obiectum, non est malum, quia voluntarium: nam ante voluntatem est rationis obiectum, & recta rationi contrarium: ergo ante voluntatem est malum obiectum rationis. Si **adhuc vrgeas:** actus recte rationis est bonus, quia voluntarius, & liber, alioqui enim non esset laude, & præmio dignus; ergo actus malus non est, nisi voluntarius, & liber sit. **Respondeo:** in actibus, qui fiunt, requiri omnino voluntarij, & liberum, ut laudem, præmium, vel pœnam mereantur, item, ut sint in laude, vel culpa, at quatenus opera sunt rationis obiecta, voluntatem non postulant, ut sint mala, quoniam ante omnem voluntatem, furtum, homicidium, adulterium, peritium, mendacium, ut sunt rationis obiecta, à recta ratione discordant, & dissident: ergo eo ipso sunt mala: nam malum in moribus est, quod cū recta ratione pugnat. Ex quo **efficitur primò,** ut actus, qui fiunt, in quibus ratio liberi non est, culpa, peccato, omnique moris deformitate careant. **Deinde,** ut actus liberè facti, in culpa, & vitio sint ex eo, quod à rationis præscripto recedant. **Rursus obijcies:** Genus moris primò constituitur per rationem voluntarij, & liberi: Bonum autem, & malum sunt differentie moris; ergo per rationem quoque voluntarij, & liberi constituuntur in specie boni, & mali. **Respondeo,** in obiectis, genus moris non constituitur per rationem voluntarij, & liberi: requiritur quidem libertas in actibus, qui fiunt, ad genus moris; actus enim, qui vi, & facultate sola naturæ fiunt circa respectum, & ordinem ad rationem, tantummodò sunt naturales: Constituitur tamen genus moris in obiectis per ordinem ad rationem, actus enim, qui rationi obijciuntur, per se, eo ipso in genere moris sunt, quatenus rationi consentanei, aut dissentanei, mediij, & indifferentes ex obiecto: Omnis autem actus, qui in genere moris reponitur, necessariò est voluntarius, & liber, cum sit licet non inde genus moris ducat, aut saltè rationem boni, mali, vel indifferentis, ut obijciatur rationi, sed quia per se cum ratione consentit, vel pugnat.

Quintò queritur, An in appetitu sensus peccata inhæreant lethalia, quem appetitum Theologi frequenter sensualitatem appellant? quod est querere: an possit in sensualitate lethale peccatum inesse? **S. Thom. 1.2. q. 74. art. 4. veteres** scholasticos secutus, de venialibus peccatis id concessit, de lethaliibus negavit: venialia scilicet in sensualitate, inquit, possunt inhære, lethalia solù in ratione, & voluntate sedem habere queunt. **Quæ sententia, & cognitu, & explicatu sanè perquam difficilis est.** Aut enim peccatù accipitur, ut est quidam actus per substantiam suam, & naturam, & hoc modo potest esse in appetitu sensus, ut apertè liquet: aut ut est quippiam voluntarij, & liberum, & tunc, & veniale, & lethale est in voluntate, & ratione, cum omne peccatum sit voluntarium, & ex aliqua mètis deliberatione proficiscatur. **Caiet. 1.2. quest. 74. art. 4. ut S. Thomæ sententiam tueretur,** novam aham, sed non verà excogitavit: nimirum, appetitum sensus in homine per se, absque villo rationis, & volùtatis actu, hoc est, sine consensu explicito, aut implicito esse libertatis participem, sed exiguè, tantæ scilicet, quæ sufficiat ad leue, & veniale delictum, ad lethale non item, quod plenam animi deliberationem requirit. **Id autem probat eo argumento;** quod sensus interni in hominibus, hoc ipso, quod sunt cum intelligentia, & ratione connexi, & còiuncti, functiones aliquas obeunt, quas bellux præstare, & exequi nequeunt: Et ita, inquit, sensus interior aliquando ratiocinatur in homine circa singularia. **Quæ sententia communi cæterorum Theologorum còsensu rejicitur.** Et meritò sanè: quia ex Augustino *lib. 1. retrad. cap. 13. & lib. 3. de lib. arbit. cap. 17. & 18.* & philosophia morali apertè cõstat, nullum esse peccatum, quin sit voluntarium. **Deinde,** si vera esset Caietani sententia, omnes in appetitu sensus, actus, qui versantur in malo, & in eo, quod turpe est, essent peccata: possent etiam homines dormientes peccare, quia appetitus sensus solutus est somno, licet ratio sit oppressa. **Conrad. 1.2. quest. 74. art. 4. ut prædictam S. Thomæ sententiam retineret,** docuit ad lethale peccatum necessarium esse expressum voluntatis consensum; & proinde rationis & voluntatis actum: ad veniale verò sufficere implicitum, & tacitum còsensum, qui sine villo actu rationis, & voluntatis esse potest. **Sed hoc fundamentum planè infirmum, & falsum est:** quia in lethali quoque crimine implicitus, & tacitus sufficit voluntatis consensus. **Dur. 2. d. 24. q. 5. Medi. & alij iuniores 1.2. quest. 74. art. 4. & Cordub. lib. 1. suarum questionum q. 23. aiunt,** appetitum sensus dupliciter accipi, vno modo sumitur, ut præuenit plenam rationis deliberationem, & tunc appellatur sensualitas: ita ut ea nihil aliud sit, nisi appetitus sensus perfectam animi deliberationem præcurrens. **Altero modo,** ut plenum rationis ductù sequitur, & ita vocatur appetitus sensus, non sensualitas: quò sit, ut omne lethale crimen sit in ratione, & voluntate; quia absque plena animi deliberatione non committitur: Veniale verò possit inhære in sensualitate, quæ plenam mentis deliberationem anteuerit, & proinde leuiter, non grauitè potest delinquere. In appetitu tamen sensus possunt esse actus, qui sint venialia, & lethalia pec-

Mag. 2. d.
24. & ibi
Theol. gi.

cata, quippe qui ex plena animi deliberatione aliquando operantur. Quorum sententia quibusdam non placet, quia cum S. Thomæ, & veterum Theolorum mente sentiunt non convenire: nam S. Thom. p. 3. q. 18. art. 2. & 1. p. q. 81. art. 1. planè, & manifestè testatur in Christo Domino fuisse sensualitatem, in quo tamen appetitus sensus rationem sequebatur, non anteibat. Præterea, veteres scholastici idè negant in sensualitate lethale peccatum esse posse, quoniam avertit à fine, à Deo; & rationis est, vel in finem quippiam dirigere, aut ab eo abducere. Vnde opinantur sententiâ S. Thomæ, & aliorum veterum scholasticorum esse, veniale peccatum non avertere hominem à Deo; cum eius amicitiam nõ dirimat, nec gratiam tollat: sed lethale alienat hominem à Deo, quia ab eius amicitia, & societate disjungit, & propterea lethale insidet in ratione, & voluntate, quibus mortem, & interitum spirituales affert. Veniale verò potest quidem rationi, & voluntati inesse, in quibus sæpè existunt, & pullulant subiti, & repentini superbiæ, invidiæ, ambitionis, inanis gloriæ, impicitatis, iræ, & odij motus: inest tamen sensualitati, in qua inhaerent quoque actus invidiæ, iræ, & cupiditatis: qui actus licet, quatenus vitiosi, voluntarij sint, & proindè non absque ratione, & voluntate fiant: verè tamen per substantiam suam, actus, sunt appetitus sensus: lethale autem nequit esse in sensualitate, id est, appetitu sensus, non quòd actus lethalis culpæ non sit sæpè actus eius appetitus, sed quòd lethale crimen mors est, & interitus animæ, & proindè rationis, & voluntatem avertit, & alienat à Deo. Veniale autem, cuius actus est in appetitu sensus, in ratione, & voluntate non ponitur: non quia quatenus est voluntarium peccatum ad rationem, & voluntatem non spectet, sed quia mortem, & interitum gratiæ non infert menti; & proindè eà à Deo non auellit, & abstrahit, cum tamè appetitum sensus à recto, & bono dimoveat. Et hæc quidem illi, ut S. Thomæ sententiam exponant. **Fortassis** sententia S. Thomæ consistit in his. **Primò**, lethale peccatum, quamvis aliquando sit actus, qui re ipsa fit in appetitu sensus, ut in subiecto, cui inest, semper tamè est rationis, & voluntatis tanquam mouentis, vel saltem non reprimentis appetitum sensus: quoniam lethale peccatum non fit, nisi mens ipsa expressè, vel tacitè consentiat: vnde menti tanquam mouenti, aut non refrenanti appetitum sensus lethalis culpa tribuitur, potius quàm appetitui sensus. **Secundò**, veniale peccatù sæpè est in appetitu sensus præueniente plenam mentis deliberationem, & sequenti semiplenam, & imperfectam rationem: vnde huiusmodi peccatum potius in appetitu sensus, quàm in mentem conijcitur: & potius est peccatum appetitus, quàm mentis: quia non mens huiusmodi peccatum facere plenè deliberat, sed appetitus seipse mouet ad id, quod turpe, & malum est, perfectam quidem mentis deliberationem præcurrens, sed imperfectam rationem sequens. Quare S. Thom. 1. 2. question. 74. artic. 3. ad 3. ait; *illud, quod homo facit sine deliberatione rationis, non perfectè ipse facit; quia nihil operatur ibi id, quod est principale in homine: vnde non est perfectè actus humanus: per consequens non potest esse perfectè actus virtutis, vel peccati, sed aliquid im-*

perfectum in genere horum: vnde talis motus sensualitatis rationem præueniens, est peccatum veniale, quod est quiddam imperfectum in genere peccati; sic ille. Hinc etiam est, ut idem S. Thomas 1. 2. quest. 74. art. 2. ad 3. negauerit, peccata esse in membris, aut sensibus exterioribus: quia membra, inquit, corporis non sunt principia actuum, sed solam organa: vnde & comparatur ad animam mouentem, sicut seruus, qui agitur, & non agit: potentia autem appetitiua interioris, comparatur ad rationem quasi libera, quia agunt quodammodo, & aguntur. Sic ibi significat S. Thomas, appetitum sensus aliquando perfectam mentis deliberationem præcurrere, & idèd aliquando in ea esse veniale peccata, quæ homo ex plena deliberatione non facit, & idèd potius dicuntur esse peccata appetitus, quàm mentis: at cum membra corporis, & sensus exteriori feruntur ad malum, in culpa est mens ipsa potius, quàm corporis membrum, aut sensus, quia membrum, aut sensus corporis non se mouet, sed mouetur ab animo.

Sextò queritur, An omne lethale peccatum insit in parte, siue ratione superiori? Augustinus lib. 12. de Trinitate cap. 12. 13. & 14. duas partes distinguit in anima, superiorem, & inferiorem. Superiorem vocat, quæ æterna contemplantur, & perspicit, aut de temporalibus secundum æterna diiudicat; Inferiorem verò, quæ temporalia tantummodò cogitat, & curat. Porro partes inferioris nomine, non intelligit solum partem sensus, sed totam mentem ratione, & voluntate consistentem, temporalibus tamen intentam. Ex qua Augustini doctrina S. Thomas 1. 2. q. 74. art. 4. & 5. & Theologi cum Mag. in 2. d. 24. collegerunt, omne lethale peccatum sedem habere in parte superiori: quia lethali ter non peccatur, nisi cum æterna Dei regula directò, vel indirectò deseritur; quia peccatum est dictum, factum; vel concupitum cõtra legem Dei. Quare sicut omne peccatum, quatenus est voluntarium, insidet in voluntate; sic omne lethale crimen, cum sit legis æternæ violatio, in parte residet superiori, licet actus, qui est lethalis, per substantiam suam insit in parte inferiori. **Obijciens**, Ethnicus homo, aut Christianus rusticus, & ignarus, sæpè lethali ter delinquit, nihil cogitans de æterna Dei lege, quam deserit, & violat, ergò lethale non semper inest parti superiori. **Respondeo**, Omne lethale peccatum committi cum notitia honestatis, & rectæ rationis, quæ deseritur, ac negligitur: non enim potest esse peccatum, nisi cum scienter contra rationem, & legem admittitur. Omnis autem à lege, & iure declinatio, est hoc ipso à regula æterna aberratio: quia si volumus bona æterna adipisci, oportet nos ipsos in officio virtutis continere. Vt ergo qui, quod est necessarium ad finem deserit, respuit ve, eo ipso, à fine desecit; ita qui graui ter neglecta lege, & recta ratione delinquit, in eo, sese abducit, & avertit à Deo. Lethale igitur omne crimen explicite, aut implicite est à regulis æternis aberratio, & proindè insidet in parte superiori, cuius est, vel æterna perspicere, vel illa deserere, atque contemnere.

Septimò queritur, An peccatum, quod est concupiscentiam, in hoc differat ab eo, quod est consensus in opus, quod hoc fit in parte superiori, illud verò in parte inferiori. S. Thom.

1.2. q. 74. a. 6. & 7. Augustinus secutus hæc peccata ita distinguit, quod consensus in delectatione ad rationem inferiorem pertinet, ad superiorem verò consensus in opus, quæ sententia est magna difficultate implicata. Nam consensus in delectationem sæpè est lethalis, at lethale crimen ad rationem superiorem diximus pertinere. Præterea, multa sunt delectationis morosa peccata, quæ interius tantummodò perficiuntur, veluti superbia, inanis gloria, odium, ambitio, ira, invidia; ergò huiusmodi peccata solù parti in hærent superiori. Caietanus respondet; idèò consensus in delectationem spectare ad partem superiorem, quia suapte natura ad opus refertur, & dirigitur, consensus verò in opus non refertur in aliud: superioris autem partis est dirigere, non dirigi; còtra verò inferioris dirigi, non dirigere. Sed certè hoc fundamentum positum à Caietano alijs non placet: quia multa sunt malefacta, quæ minimè in seipsis finiuntur, & desinunt, sed in aliud referuntur, pleræq; item delectationes internæ sunt, quæ in seipsis terminantur, & complentur, vt diximus. Alij videntur intelligere nomine delectationis solùm veniale peccatum. Sed Augustinus etiam de lethali, & mortifera delectatione loquitur, cum eam dicit ad partem inferiorem pertinere: ait enim propter eam hominem totum damnari, nisi Christi gratia remittatur. Quare nec est, quòd multum laboremus hac in parte de Augustini sententia: nec item est, quòd Caietani interpretationem facillè refutemus. Nam Augustinus docere voluit, cum opere, & factò ipso delinquimus, tria esse, sicut in primo nostri parentis Adæ peccato, tria fuerunt: fuit in illo serpens suggerens malum: fuit mulier malum viro proponens: fuit vir in peccatum consentiens: sic cum factò ipso peccamus, sæpè vsu venit, vt sit sensus carnis, obijciens illecebras voluptatis, & blandimenta corruptæ libidinis: & sit appetitus animalis, mentem ipsam voluptate delinens, & alliciens: & sit mens ipsa, quæ in opus consentit. Ergò verum est, quòd ait Caietanus: Augustinum scilicet, & S. Thom. locutos fuisse de peccato, quòd ex cogitatione, & sensu, & delectatione ad opus peruenit: incipit ex sensu suggerere malum, continuatur in appetitu voluptate quadam hominem inuitante ad opus, & tandem còmpletur in opere, quia mens ipsa consentit. Non loquuntur Augustinus, & S. Thomas de ijs delectationibus, quæ interius còsummantur in mente, sed de ijs, quibus peruenitur ad opus, in quo tota peccati culpa completur; & ipsum opus non refertur in aliud.

Cap. XXII.

De causis peccatorum.

A Nimaduerrendum est, multas esse peccatorum causas, alias quidem intrinsecas, vt vocant, ex parte hominis, alias extrinsecas. Inter intrinsecas autem causas censentur ignorantia, animi perturbatio, metus, ira, cupiditas, de quibus suo loco disputatum est: item mala voluntatis electio, & habitus vitiosus, de quibus non nihil attingam. Inter extrinsecas verò sunt res, quæ nobis obiectæ in sensu incurunt, peccatorum oc-

casiones innumeræ, impulsus dæmonum mala suggerentium: de quibus nihil attinet disputare. At quia Deus peccati auctor nequaquam est, & tamen sine eo actio, quæ est peccatum, non fit, quo iudice, & vindice peccata puniuntur; item quia accidit, vt peccatum vnum sit pœna alterius; idèò diligenter explicare oportet, quo pacto Deus peccati causa, & auctor non sit.

Primo igitur queri solet, An Deus aliquo modo causa peccati dici queat? Mag. 2. dist. 37. ait esse quorundam opinionem, peccatum, quatenus actio est, à Deo non esse, sed ab homine, vel diabolo, S. Thom. 2. d. 37. quest. 2. ar. 2. & Aegid. 2. d. 37. q. 1. a. 2. docent eam sententiã esse errori proximam, immò errorem còtinere, vnde ea opinio communi Theologorum consensu rejicitur 2. dist. 37. nam sicut quidquid est, sine Deo fieri, aut esse non potest, eo quòd Deus est prima omnium causa, primum bonum, sic etiam cù Deus sit primum actus, primum agens, primum mouens, nullus actus, nulla actio, nulla motio esse potest, quæ non sit à Deo. Durand. 2. dist. 1. quest. 5. & 2. dist. 37. quest. 1. Aureo. 2. dist. 37. quest. 1. sententur Deum cum causis secundis non agere proximè, sed remore, nam eas conseruat, & finit operari, & efficere per vires ipsis datas, cum fuerunt à Deo initio procreate. At hæc opinio, vt errorem etiam in fide continens communi Theologorum consensu refellitur. Tota huius rei controuersia in eo sita est, cur peccatum in hominem conferatur, in Deum non item: cum tamen Deus, & homo ipsum opus efficiant, cui est priuatio coniuncta, per quam actus bonitate debita, & conuenienti rationis ordine caret. Quidam ingenuè fatentur, Deum non quidem peccare, sed esse, & mali operis auctorem, & boni: quia quodcumque opus, licet malum sit, actus quidam est, & actus hoc ipso quòd est, sine Deo fieri non potest. Quòd autem Deus non peccet, indè est, quòd peccatum non fiat eius suasionem, impulsu, consilio, vel iussu. Sed adhuc argumentum vrget: nam hoc non sufficit, eo quòd cù peccantibus oportet etiam nos non operari, aut còsentire, ne peccemus. Scotus responder Deum auctorem peccati non esse, quia nullis legibus tenetur; & idèò non debet actum, qui malus est deuitare, homo verò debet. Sed nodum difficultatis plenè non soluit: quoniam peccatum sæpè est actus per se malus: ergò fieri bene etiam à Deo nequit. Gabr. Ocham, Maior. & alij respondent, Deum facere actum, qui malus est, sed non peccare; & dici posse Deum esse causam peccati, at non peccare, quoniam peccare nò est idem, quòd facere actum, qui malus est, sed facere actum malum malè. Deus autem non facit malè, sed homo. Cæterùm dici non potest, Deum esse causam peccati, quoniam peccatum, vt peccatum est, còtra rectam rationem, & Deum est; sed Deus non facit actum malum, vt malus est, licet faciat actum, quatenus actus est; qua ratione, mali rationem non habet. Scotus ait, Deum non esse causam peccati, quia non facit actum malum, vt causa moralis, videlicet suadendo, præcipiendo, consilium dando, sed vt causa naturalis. Sed contra vrget argumentum, quoniam Deus extra seipsum quidquid facit, sponte sua facit, & hoc sufficit, vt quis peccare queat, si scienter, & libere operetur. Ca-

Scot. apud
Meinam
1.2. q. 79.
art. 2.